

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-подільський національний університет імені
Івана Огієнка Природничо-економічний факультет
Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

на тему:

**«ТУРИСТИЧНІ ТА ЕКСКУРСІЙНІ МАРШРУТИ ПОДІЛЛЯ:
МИНУЛЕ, СЬОГОДЕННЯ, ПЕРСПЕКТИВИ»**

Виконала:

Здобувачка першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти, Т1-В21 групи
спеціальності: 242 Туризм за ОПП
«Туризм» денної форми навчання
Лебедюк Ельвіра Анатоліївна

Науковий керівник:

Кандидат історичних наук доцент
кафедри туризму та готельно-
ресторанної справи,
кандидат економічних наук
Опря Богдана Олексіївна

Рецензент:

Кам'янець-Подільський 2025 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНИЙ КОНТЕКСТ ТУРИСТИЧНИХ МАРШРУТІВ ПОДІЛЛЯ.....	5
1.1. Опис Подільського туристичного району	5
1.2. Туристичні ресурси Поділля	7
1.3. Об'єкти Поділля як основа туристичних маршрутів	14
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ТУРИСТИЧНИХ ТА ЕКСКУРСІЙНИХ МАРШРУТІВ ПОДІЛЛЯ.....	20
2.1. Основні туристичні та екскурсійні маршрути регіону	20
2.2. Інфраструктура та послуги для туристів	32
РОЗДІЛ 3. СТВОРЕННЯ НОВОГО ТУРИСТИЧНОГО МАРШРУТУ ПОДІЛЛЯМ	45
3.1. Розробка концепції та планування маршруту	45
3.2. Маркетинг та просування нового маршруту	49
ВИСНОВКИ	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЖЕРЕЛ	60
ДОДАТКИ.....	Ошибка! Закладка не определена.

ВСТУП

Актуальність теми

Поділля – один з найсамобутніших історико-культурних регіонів України, що володіє надзвичайно багатим туристичним потенціалом. Наявність численних пам'яток архітектури, фортець, палаців, сакральних споруд, а також унікальних природних ресурсів і рекреаційних зон, сприяє активному розвитку туризму в регіоні. В умовах зростання інтересу до внутрішнього та пізнавального туризму, популяризація та ефективне використання туристичних ресурсів Поділля є надзвичайно актуальним завданням.

Особливу цінність мають культурно-історичні маршрути, які охоплюють різні аспекти регіональної спадщини від середньовічних замків до пам'яток національного значення, таких як Кам'янець-Подільська фортеця, Меджибізький замок, Збаразький замок, палаци Потоцьких і Грохольських. Їхнє збереження, вивчення та інтеграція в туристичні програми дозволяє не лише задовольнити потреби сучасного туриста, а й сприяє соціально-економічному розвитку регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

У дослідженні використано праці провідних українських науковців, які вивчали туристичне районування України, історико-культурну спадщину Поділля та рекреаційні ресурси. Серед них – праці І. Школи, М. Мальської, О. Любіцевої, С. Кузика, Я. Олійника, а також нормативно-правові документи у сфері туризму, зокрема Закон України «Про туризм». Додатково було залучено матеріали Державного агентства розвитку туризму України, туристичних довідників, статистичних збірників та онлайн-ресурсів туристичних операторів.

Мета і завдання дослідження

Метою дослідження є комплексний аналіз туристичного потенціалу Поділля та визначення можливостей розвитку культурно-пізнавальних туристичних маршрутів у межах регіону.

Для досягнення цієї мети поставлені такі завдання:

- охарактеризувати туристичні ресурси Подільського туристичного району;
- проаналізувати історико-культурні об'єкти як основу для формування маршрутів;
- дослідити чинні туристичні й екскурсійні програми;
- виявити найбільш перспективні напрями розвитку туризму в регіоні;
- розробити пропозиції щодо удосконалення туристичних маршрутів Поділля.

Об'єктом дослідження є туристичний потенціал Поділля як туристичного району України.

Предметом дослідження є особливості використання культурно-історичних і природних ресурсів регіону в туристичній діяльності, а також формування та реалізація екскурсійних маршрутів на цій території.

Методи дослідження

У процесі дослідження застосовано аналітичний метод — для вивчення наукових джерел і нормативної бази з теми, метод порівняльного аналізу — для зіставлення потенціалу різних об'єктів Поділля. Використано методи систематизації та класифікації — для структурування туристичних ресурсів, метод картографування — для візуалізації маршрутів, а також метод узагальнення — для формулювання висновків і пропозицій.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Робота містить карти, таблиці, графіки та ілюстрації, що відображають туристичні ресурси Подільського регіону. Загальний обсяг становить 71 сторінку. Список використаних джерел нараховує 70 найменувань.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило комплексно охарактеризувати туристичний потенціал Поділля як важливого регіону для розвитку внутрішнього туризму в Україні. Аналіз природних, історико-культурних, архітектурних, рекреаційних та соціально-культурних ресурсів дав змогу визначити Поділля як перспективну туристичну територію, що поєднує у собі унікальні природні ландшафти, глибоку історичну пам'ять, багатовікові традиції та активне культурне життя. У регіоні спостерігається висока концентрація туристичних об'єктів, які формують основу для створення як короткотермінових турів вихідного дня, так і повноцінних культурно-пізнавальних маршрутів, що охоплюють кілька областей — Хмельницьку, Вінницьку та Тернопільську.

У результаті дослідження встановлено, що історичне минуле Поділля, позначене впливом різних держав і культур — Київської Русі, Польщі, Литви, Туреччини, Австрії, Російської імперії, СРСР — сформувало унікальну багатошарову спадщину, яка виявляється в архітектурі, сакральному будівництві, побуті, ремеслах, гастрономії та традиціях населення. Кожен населений пункт регіону несе у собі сліди історичних подій, релігійного різноманіття та культурного обміну. Особливо значущими є такі пам'ятки, як Кам'янець-Подільська фортеця, Меджибізький замок, замок у Збаражі, палац Потоцьких у Тульчині, Вишнівецький палац, Кришталева печера в Кривче, Бакотський скельний монастир, архітектурний ансамбль у Чернівцях, а також численні костели, церкви, синагоги та ратуші.

Природно-рекреаційний потенціал Поділля також виявився вагомим фактором туристичної привабливості. Рельєф регіону поєднує рівнини та горбогір'я, долини й урвища, каньйони та спелеосистеми, серед яких особливу увагу заслуговують печери Оптимістична, Озерна, Кришталева, річкові пейзажі Дністра, Південного Бугу, Смотрича. Наявність джерел мінеральних вод і кліматичних курортів, як-от у Хмільнику, Сатаневі,

Летичеві, створює умови для оздоровчого та лікувального туризму. Заповідні території — Національний природний парк «Подільські Товтри», Медобори, Кременецькі гори — доповнюють образ регіону як зони екологічного відпочинку та пізнавального туризму.

На підставі аналізу наявних туристичних і екскурсійних маршрутів встановлено, що в регіоні вже реалізуються успішні туристичні програми, які охоплюють найвизначніші пам'ятки та об'єднують культурні, історичні, релігійні й гастрономічні складові. Зокрема, маршрути типу «Кам'янець — Хотин — Чернівці», «Кам'янець — Кривче — Бакота», «Вінниця — Тульчин — Немирів — Вороновиця», «Меджибіж — Летичів — Сатанів» дають змогу побачити як найвідоміші, так і менш популярні туристичні об'єкти, які однак мають значний потенціал. Туристи мають змогу не лише ознайомитись з культурною спадщиною, а й взяти участь у тематичних екскурсіях, етнографічних святах, ремісничих майстер-класах та гастрономічних дегустаціях, що суттєво збагачують туристичний досвід.

У процесі дослідження було виявлено, що розвиток туризму в регіоні має не лише культурне, а й економічне значення. Залучення туристів сприяє активізації малого й середнього бізнесу, створенню робочих місць, підвищенню попиту на послуги транспорту, харчування, проживання, виробів народного мистецтва та сувенірної продукції. Водночас зростає усвідомлення важливості збереження історико-культурної спадщини, що веде до активізації реставраційних і промоційних ініціатив.

Разом із тим, дослідження виявило низку проблем, серед яких особливо актуальними є недостатній рівень туристичної інфраструктури в сільських місцевостях, обмежене фінансування на підтримку історичних об'єктів, нестача сучасних інструментів просування туристичних маршрутів, зокрема в цифровому середовищі. Також відчувається брак підготовлених кадрів у сфері екскурсійного обслуговування, а місцеві громади не завжди мають чітке уявлення про можливості співпраці з туристичним бізнесом.

На основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що туристичні ресурси Поділля мають величезний потенціал для подальшого розвитку. Вони можуть стати основою для формування бренду регіону на національному й міжнародному рівнях, за умови ефективної координації зусиль органів місцевого самоврядування, туристичних операторів, науковців, представників креативних індустрій та місцевих громад. Подальший розвиток туризму на території Поділля має ґрунтуватися на принципах сталості, збереження культурної спадщини, підтримки локальної ідентичності та інноваційного підходу до формування туристичних продуктів.

Таким чином, Поділля постає не лише як історично цінна територія, але як живий, динамічний простір для культурного діалогу, відпочинку та духовного збагачення. Це регіон, який здатен задовольнити потреби найвибагливішого туриста — від поціновувача історії до шукача пригод, і в якому гармонійно поєднуються минуле й сучасне, природа й культура, традиція й інновації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЖЕРЕЛ

1. В'їзний туризм /Авторський колектив: Коваль П.Ф., Алєшугіна Н.О., Андрєєва Г.П., Зеленська О.О., Григор'єва Т.В., Пархоменко О.Г., Дудко В.Б., Михайловський М.О., Бондар С.І. Навчальний посібник: Ніжин, Видавництво Лук'яненко В.В., 2010. – 304 с.
2. Органи України URL: http://www.organy.lviv.ua/dispoz/32_01.html
3. Лановик Б.Д., Лазарович М.В. *Історія України*: Навч. посіб. — 2-ге вид., пере- роб. і доп. К.: Знання-Прес, 2003.
4. Рудницька Н. Л. «Рекреаційні умови та ресурси Поділля: сучасний стан та перспективи використання» URL: <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/.pdf>
5. Грабар Н.Г., Мазоренко М.О. Культурна спадщина України: навчально-методичний посібник практичних занять і самостійної роботи для студентів денної та заочної форми навчання. – Харків: ДБТУ, 2022.
6. Українер Поділля URL: <https://www.ukrainer.net/regions/podillya/>
7. РОГОЗОВСЬКА А.В. ЗАГАДКА З XIV СТОЛІТТЯ: ВИЗНАЧАЛЬНА БИТВА ДЛЯ ПОДІЛЛЯ URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/14043966.pdf>
8. Рідний край – Хмельниччина URL: https://podillja.blogspot.com/2011/12/blog-post_1654.html
9. Туристичні ресурси історичного Поділля URL: <https://studfile.net/preview/5265662/page:5/>
10. Discover.ua URL: <https://discover.ua/locations?cat=73®ion=1>
11. Замки та палаці Вінницької області, які варто побачити URL: <https://dovkola.media/zamky-ta-palatsy-vinnyts-koi-oblasti-iaki-varto-pobachyty/>
12. Discover.ua URL: <https://discover.ua/locations?cat=73®ion=21>
13. Замки Хмельницької області URL: <https://dovkola.media/zamky-khmel-nyts-koi-oblasti/>
14. Discover.ua URL: <https://discover.ua/locations?cat=73®ion=18>

15. Замки Тернопільської області, які варто побачити URL: <https://dovkola.media/zamky-ternopil-s-koi-oblasti-iaki-varto-pobachyty/>
16. Туристські ресурси України: конспект лекцій. Для здобувачів вищої освіти, які навчаються за спеціальністю 242 «Туризм» за усіма формами навчання / Укладач О. В. Поступна. – Х.: НУЦЗУ, 2020. – 209 с.
17. Рекреаційні умови та ресурси Поділля: сучасний стан та перспективи використання URL: https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/51181/1/%D0%A4%D0%9C%D0%92_2021_242_%D0%A0%D1%83%D0%B4%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%9D.pdf
18. Баланчук М. Суспільно-історичні туристичні ресурси поділля URL: <http://194.44.132.109/bitstream/123456789/24952/1/Balanchuk.pdf>
19. В'їзний туризм: Навч. пос. П.Ф.Коваль, Н.О.Алешугіна, Г.П.Андрєєва, О.О.Зеленська, Т.В.Григор'єва, О.Г.Пархоменко, В.Б.Дудко, М.О.Михайловський, С.І.Бондар; ред. П.Ф.Коваля, Н.О.Алешугіної. – Ніжин, Вид-во Лук'яненко В.В., 2010 URL: <https://ir.stu.cn.ua/bitstream/handle/123456789/16365/%d0%92%d1%8a%d0%b5%d0%b7%d0%b4%d0%bd%d0%be%d0%b9%20%d1%82%d1%83%d1%80%d0%b8%d0%b7%d0%bc.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
20. Покоłodна М.М., Божко Л.Д., Туристське краєзнавство: навчальний посібник. Харків : ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2013. 310 с URL: <https://eprints.kname.edu.ua/33356/1/2012%20%D0%BF%D0%B5%D1%87.%2040%D0%9D%20%D0%A2%D1%83%D1%80%20%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%94%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE.pdf>
21. Ковтуник І. І. Орографічні (ресурси рельєфу) рекреаційні ресурси Хмельниччини / Історико - культурні , географічні та економічні аспекти розвитку туризму на Хмельниччині : колективна монографія [кол . авторів ; за Кам'янець- ред .: С. А. Копилов (гол . ред .) , С. Е. Баженова (

наук . ред .)] . Подільський : в - во Кам'янець - Подільського національного університету імені Івана Огієнка , 2017. - 168 с .

22. Антонишин А. Рекреаційно-туристичний потенціал Вінницької області та його вплив на розвиток туристичної сфери URL: <file:///C:/Users/User/Downloads/274895-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-633667-1-10-20230302.pdf>

23. Все про туризм URL: <https://vseproturizm.blogspot.com/>

24. Туристичні маршрути ВУЕ URL: <https://vue.gov.ua/%>

25. Екскурсійний маршрут «Кам'янець-Подільський: крізь віки – від фортеці до міських легенд» URL: <https://zabava-tour.com/excursion/kamyancem/>

26. Екскурсійний маршрут «Хотинська фортеця: історія битв і легенд» URL: <https://zabava-tour.com/excursion/hotunska-fortecia/>

27. Екскурсійний маршрут «Бакотський монастир: духовна спадщина серед скель» URL: <https://zabava-tour.com/excursion/bakotsky-monastur/>

28. Екскурсійний маршрут «Кривче: подорож у світ кришталевих лабіринтів і середньовічної історії» URL: <https://zabava-tour.com/excursion/selo-kruvche/>

29. Екскурсійний маршрут «Чернівці та Хотинська фортеця: шляхами історії та архітектурної величі» URL: <https://zabava-tour.com/excursion/excursion-hotunska-fortecia-krushtaleva-pechera/>

30. Туристичний маршрут «Тур вихідного дня – Кам'янець-Хотин-Чернівці» URL: <https://zabava-tour.com/tury-na-podolje/kamyanets-hotun-chernivtsi/>

31. Туристичний маршрут «Тур вихідного дня – Кам'янець-Хотин-Кривче» URL: <https://zabava-tour.com/tury-na-podolje/kamyanets-hotun-kruvche/>

32. Туристичний маршрут «Тур вихідного дня Подорожуйте з коханими!» URL: <https://zabava-tour.com/tury-na-podolje/ya-podaryyu-tobi-svyato/>
33. Туристичний маршрут «Літній вік-енд на березі Дністра + 3 екскурсії» URL: <https://zabava-tour.com/tury-na-podolje/litniy-vik-end-na-berezi-dnistra-3-ekskursiyi/>
34. Туристично-розважальна агенція «Забава Тур» URL: <https://zabava-tour.com/category/tury-na-podolje/>
35. Пуцентейло П. Р. Економіка і організація туристичноготельного підприємництва : навч. посібник / П. Р. Пуцентейло. – Київ : Центр учбової літератури, 2019. – 344 с.
36. Кривега К. В. Туристична інфраструктура: поняття та складові / К. В. Кривега // Гуманітарний вісник ЗДІА. – 2018. – Вип. 21. – С. 118–124.
37. Маркетинг туризму : навч. посібник / Г. Б. Мунін, З. І. Тимошенко, Є. В. Самарцев, А. О. Змійов. – Київ : Вид-во Європ. ун-ту. – 2010. – Ч. 2. – 427 с.
38. Організація обслуговування у закладах ресторанного господарства : підручник / за ред. Н. О. П'ятницької. – Київ : Центр учбової літератури, 2019. – 584 с.
39. Грабчук О. М. Страхові ризики у сфері страхування туризму / О. М. Грабчук // Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Економіка. – 2015. – Вип. 9 (1). – С. 3–8.
40. Мальська М. П. Міжнародний туризм і сфера послуг / підручник / М. П. Мальська, Н. В. Антонюк, Н. М. Ганич. – Київ : 2020. – 661 с.
41. Організація туризму : підручник / І. М. Писаревський, С. О. Погасій, І. Б. Андренко, М. М. Поколодна, І. В. Сегеда. – Харків : ХНАМГ, 2016. – 541 с.
42. Офіційний сайт World Travel & Tourism Council [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.wttc.org/publications/2019/mobile-payments-in-travel>

43. Офіційний сайт World Travel Guide [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.worldtravelguide.net/guides/europe/ukraine/>
44. Кифяк В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні / В. Ф. Кифяк. – Чернівці : Книги-XXI, 2013. – 300 с.
45. Писаревський І. М. Планування та організація туристських маршрутів: Підручник / І. М. Писаревський. М. В. Тонкошкурі Харк. нац. акад. міськ госпва. -Х. : ХНАМГ. 2017. - 304 с.
46. Забалдіна Ю. Б. Маркетинг туристичного підприємства: Навчальний посібник. / Ю. Б. Забалдіна– К.: Музична Україна, 2014. – 196 с
47. Любіцева О. О. Методика розробки турів. Навчальний посібник. / О. О. Любіцева. – К.: Альтерпрес, 2018. – 104 с.
48. Любіцева О. О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти) / О. О. Любіцева – К.: Альтерпрес, 2017. – 436 с.
49. Нечаюк Л. І. Готельно – ресторанний бізнес: Менеджмент: Навчальний посібник / Л. І. Нечаюк , Н. О. Телеш. – К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 348 с.
50. Сокол Т. Г. Організація туристичної діяльності в Україні: Навчальний посібник. – К.: «Рокор», 2019. – 200 с.
51. Сокол Т. Г. Основи туристичної діяльності: Підручник / Т. Г. Сокол. – К.: Грамота, 2016. – 264 с.
52. Правик Ю.М. Маркетинг туризму. URL: http://pidruchniki.ws/15840720/turizm/marketing_turizmu_-_pravik_yum.
53. МАРКЕТИНГ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ, ТУРОПЕРАТОРІВ ТА ТУРИСТИЧНИХ ФІРМ URL: <https://dinanta.com/blog/tourism-marketing>
54. Marketing initiatives Inspired by Iceland URL: <https://www.islandsstofa.is/en/marketing-projects-inspired-by-iceland>
55. Travel Oregon: Industry URL: <https://industry.traveloregon.com/regions/>
56. Tourism Ireland URL: <https://www.tourismireland.com/international/home>

57. Georgia Tourism Launches New Social Media Campaign #ExploreGeorgiaPup URL: <https://georgia.org/newsroom/press-releases/georgia-tourism-launches-new-social-media-campaign-exploregeorgiapup>
58. Feel the Beat of the City with Four Seasons Hotel New Orleans URL: <https://www.youtube.com/watch?v=IQdanpbxgvg>
59. 30 Stays, 300 Days: Inside Marriott's Viral Marketing Campaign URL: <https://www.cvent.com/en/blog/hospitality/30-stays-300-days-marriott-marketing-campaign>
60. KLM connects travelers through live hologram bar URL: <https://www.passengerterminaltoday.com/news/passenger-experience/klm-connects-travelers-through-live-hologram-bar.html>
61. Travel Marketing Campaigns: The 7 Best of All Time URL: <https://www.bannerflow.com/blog/7-best-travel-marketing-campaigns>
62. Are You Leveraging (or Over-Leveraging) Your Destination's USP? URL: <https://evokad.com/differentiate-your-destination-usp/>
63. Geo-Targeting Blueprint: Discover How to Get More Leads, Sales, and Revenue with Location-Based Marketing URL: <https://www.trafficsoda.com/geo-targeting-strategies/>
64. Experiential Marketing: The Complete Guide 2025 URL: <https://www.cvent.com/en/blog/events/experiential-marketing>
65. 4 Creative Ways to Use Influencer Marketing for Hotels URL: <https://www.cvent.com/en/blog/hospitality/4-creative-ways-hotels-can-work-influencers>
66. The Complete Guide to Virtual Tourism URL: <https://www.cvent.com/en/blog/hospitality/virtual-tourism>
67. CVB Marketing Tips: How to Stand Out, Expand Reach, and Measure Marketing Success URL: <https://www.cvent.com/en/blog/hospitality/cvb-marketing>
68. Top 10 tourism marketing strategies for 2024 + examples URL: <https://filestage.io/blog/tourism-marketing/>

69. Мельникова О. А. Маркетинг в туризмі : навчально-методичний посібник. Старобільськ: Видатництво ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2015. 152 с.

70. Перший український онлайн-журнал для професіоналів туристичного бізнесу. URL: <http://turprofi.com.ua/>